

11. Kaupunginarkisto

Yleiskatsaus

Kaupunginarkiston toiminnassa v:n 1968 aikana kohosivat etualalle eräät kysymykset, jotka sävyttivät laitoksen toiminnan ko. ajanjakson kuluessa. Vaikka niitä ei saatukaan ratkaistuksi kertomusvuoden päätyessä, niiden valmistelut edistyivät kuitenkin merkittävän pitkälle. Ensimmäinen niistä sai alkunsa sosiaali- ja terveystieteiden 19.9. antaman päätöksen johdosta, mikä koskee sairaalain ja eräiden hoitolaitosten arkistoihin kuuluvien, tarpeettomiksi katsottujen asiakirjain säilyttämisen vähimmäisaikoja ja hävittämistä. Tämä päätös oli saatettava kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi, mutta sitä ennen oli neuvoteltava asianomaisten laitosten kanssa, katsoivatko ne päätöksessä mainitut säilyttämisen vähimmäisajat riittäviksi vai olisiko niitä mahdollisesti pidennettävä.

Toinen kysymys liittyi tavallaan edelliseen, mutta koski kaikkien virastojen tarpeettomiksi katsottujen asiakirjain säilyttämisaikoja. Sisäasiainministeriö julkaisi nimittäin 13.9.1956 valtioneuvoston antamat yleisohjeet erinäisten kunnallisiin arkistoihin kuuluvien, tarpeettomiksi katsottujen asiakirjojen säilyttämisen vähimmäisajoista ja hävittämistä. Otsikolla »yleisluontoiset asiakirjar ryhmät» on lueteltu muutamia sellaisia ryhmiä, joiden kohdalla vähimmäisaikojen mää-

rääminen on jätetty kunnallisvaltuustojen ratkaistaviksi. Helsingin kaupunginvaltuusto oli aikanaan kaupunginarkiston ehdotuksesta vahvistanut kaikkiaan neljä päätöstä, joissa käsiteltiin näitä vähimmäisaikoja. Kaupunginarkisto oli suorittamiensa arkistotarkastusten yhteydessä todennut, että eräiden asiakirjaryhmien säilyttämisaikoihin nähden päätöksissä oli noudatettu liiallista varovaisuutta ja että tällaisia tarpeettomina pidettäviä asiakirjoja oli kerääntynyt ja kerääntyy virastojen arkistoihin suuriakin määriä, jotka vievät runsaasti tilaa ja joiden sisältö käy ilmi muista asiakirjoista. Tästä syystä kaupunginarkisto oli neuvoteltuaan virastojen ja laitosten kanssa päätyynyt siihen, että eräiden tarpeettomien asiakirjain säilytysaikoja olisi supistettava sisäasiainministeriön asetuksessa mainittuihin aikoihin. Siten mm. tavallisten tilittositteiden säilyttämisaika tulisi olemaan 10 v nykyisen 20 v:n asemesta ja siis sama kuin sisäasiainministeriön asetuksessa mainittu vähimmäisaika ja myös sama, minkä kirjanpitolaki määrää. Asiakirjojen nimikkeet olivat lisäksi vuosien kuluessa muuttuneet, joten nekin tahdottiin tarkistaa ja yhtenäistää yhteistoiminnassa kaupungin virastojen ja laitosten kanssa. Tämä valmistelutyö oli erittäin suuritöinen ja aikaavievä, joten sitä ei ehditty vielä saattaa loppuun.

Tärkeiden asiakirjain sisällön säilymisen varmistaminen oli niinkään voimakkaasti

esillä kertomusvuoden kuluessa. Asia tuli tosin ajankohtaiseksi jo muutamia vuosia aikaisemmin, jolloin mm. todettiin, että eräät rakennusvirastolle jätetyt piirustukset olivat ajan oloon himmentyneet ja käyneet lähes käyttökelvottomiksi. Mainittu virasto ryhtyi kaupunginarkiston aloitteesta suunnittelemaan piirustustensa ja niihin liittyvien asiakirjain mikrofilmausta eli arkistovalokuvausta, mutta samalla harkitsemaan tällä tavalla saatujen mikrofilmien käyttöä viraston jokapäiväisessä työssä alkuperäisten piirustusten ja asiakirjain asemesta. Tämän hankkeen edistämiseen kaupunginarkisto osallistui aktiivisesti, mm. eräs sen virkailijoista teki kertomusvuoden keväällä opintomatka-apurahan turvin tutustumiskäynnit Tukholman ja Oslon vastaaviin virastoihin sekä erinäisiin muihin laitoksiin, jotka olivat ottaneet arkistovalokuvauksen jokapäiväiseen virastokäyttöön. Lisäksi kaupunginarkisto hankki eri tahoilta monipuolista informaatioainesta, jonka se luovutti rakennustarkastusvirastolle. Arkistovalokuvauksen soveltaminen virastokäyttöön edellyttää perinpohjaista harkintaa ja pätevän systeemin luomista, mutta toisaalta se on ilmeisesti tulevaisuuden työskentelymuoto etenkin teknisissä virastoissa ja laitoksissa.

Toinen puoli arkistovalokuvausta koskevassa kysymyksessä oli kokonaissuunnitelman laatiminen kaupungin kaikkien tärkeimpien asiakirjain arkistovalokuvaamiseksi. Ensimmäisiä tehtäviä oli tämän tarpeen suuruuden selvittäminen. Tästä syystä kaupunginarkisto lähetti virastoille ja laitoksille asiaa koskevan tiedustelun. Vain sairaalalaitos kokonaisuudessaan jäi sen ulkopuolelle, koska sen asiakirjain mikrofilmaus muodostaa oman ongelmaryhmänsä. Tiedustelussa pyydettiin kaupungin eri elimiä ilmoittamaan korvaamattomiksi tai vaikeasti korvattaviksi arvioidut asiakirjasarjansa, niiden laajuus joko kappale- tai hyllymetrimäärin arvioituina jne. Tiedustelu lähetettiin syyskuun alussa ja vastaukset pyydettiin lähettämään marras-

kuun puoliväliin mennessä. Tästä ajasta jouduttiin kuitenkin myöntämään poikkeuksia, joten tiedot saatiin vasta joulukuun kuluessa. Niiden käsittely ja suunnitelman laatiminen lykkäytyi näin ollen seuraavaan vuoteen.

Toiminta kunnallisena keskusarkistoviranomaisena

Lausuntoja annettiin useihin eri viranomaisilta saapuneisiin lausuntopyyntöihin. Näistä mainittakoon arkkit. Berndt Aminoffin kaupunginhallitukselle lähettämä kirje, jossa hän tarjosi kaupungille ostettavaksi Helsingin vanhojen kaupunginosien tontteja koskevan muistiinpano- ja kortistokokoelmansa. Lausunto annettiin 14.11. Aloitteista mainittakoon 11.7. hoitolaitosten suunnittelukomitealle ja sairaalavirastolle lähetetty muistio sairaalain keskusarkistosta sekä Koskelan sairaskodille 15.1. lähetetty arkistohuoneita ja arkistokaavaa koskeva aloite.

Virastojen ja laitosten arkistonhoitoon kohdistuva valvonta. Kaupunginarkisto suoritti kertomusvuoden aikana tarkastuksia seuraavasti: lastentarhain lautakunnan alaiset laitokset (7 kohdetta); Sedmigradskyn pientenlastenkoulu ja Marian turvakoti; oikeusaputoimisto; holhouslautakunta toimistoineen; raittiuslautakunta; suomen- ja ruotsinkielinen työväenopisto; ammattioppilaitosten johtokunta ja toimisto; Haagan, Kampin ja Valtilan ammattikoulut; laboratorio-, vaatturi-, kähertäjä- ja kirjapainokoulu; kotitalouslautakunta ja toimisto; ammattioppilaslautakunta; kaupunginkirjasto; kaupunginmuseo; nuorisotyölautakunta ja toimisto.

Tarkastus- ja ohjaustoimintaan liittyi läheisesti se opastus, jota kaupunginarkistossa annettiin sekä teoreettisen arkistotiedon että käytännöllisen harjoittelun muodossa virastojen arkistoista huolehtiville henkilöille sekä kaupunginarkistossa harjoitelleille toimistokoulun oppilaille.

11. Kaupunginarkisto

Henkilökunta. Kertomusvuoden aikana ei kaupunginarkiston henkilökunnassa tapahtunut muutoksia. Viraston kannalta erittäin tarpeellisen lisähenkilöstön palkkaamiseen ei kireän taloudellisen tilanteen vuoksi ollut mahdollisuuksia.

Osallistuminen kokouksiin ja kursseihin. Arkistonhoitajat Sylvi Möller ja Sirkka Impola osallistuivat ohjelman suunnittelemiseen ja toimivat luennoitsijoina Suomen Kaupunki-liiton järjestämällä arkistonhoitajien kursseilla. Arkistonhoit. Impola osallistui jo edellisenä vuonna alkaneeeseen osastopäällikköseminaariin. Lisäksi hän on jatkuvasti toiminut luennoitsijana toimistokoulussa ja useilla kunnallishallinnon kursseilla. Amanuessi Teemu Aalto teki opintomatka-apurahan turvin tutustumiskäynnit Tukholmaan ja Osloon perehtyäkseen sikäläisten rakennustarkastusvirastojen ym. mikrofilmaustoimintaan. Kertomusvuoden kuluessa suorittivat seuraavat virkailijat koulutustoimikunnan järjestämät kurssit: arkistojärj. Aili Taskula toimistoteknillisen, vahtimest. Albert Mustonen yleisöpalvelu- ja apul.vahtimest. Juhani Keto kunnallishallinnon kurssin.

Toiminta asiakirjavarikkona ja tutkimuslaitoksena

Asiakirjasirrot ja arkiston kasvu. Asiakirjojaan siirsivät kaupunginarkistoon seuraavat virastot ja laitokset: kaupunginorkesteri (mikrofilmejä); Kivelän, Malmin, Auroran, Marian ja Hesperian sairaalat sekä viimeainnitu lisäksi Kivelän mielitautiosaston ja Kammion osastojen asiakirjoja; lastentarhain toimisto; Munkkivuoren, Munkkiniemen ja Kallion kansakoulut; kaupunkisuunnitteluvirasto; Sibelius-viikon säätiö (maist. Eero Koroma); teurastamolaitos; kouluhammashoitolaitos; kiinteistöviraston talo-osasto ja metsäosasto; holhouslautakunta; musiikkilautakunta; kaasulaitos; Vallilan ammatti-

koulu; kiinteistövirasto ja kaupunkimittausosasto (mikrofilmejä). Raastuvanoikeuden arkistossa vallitsevan tilanpuutteen ja palovaaran vuoksi kaupunginarkisto vastaanotti ko. virastoilta pöytäkirjoja vuosilta 1928—1937, lainhuudatusasiain pöytäkirjoja vuosilta 1901—1930, kiinnitysasiain pöytäkirjoja vuosilta 1922—1930, yhteismäärältään 171 hyllymetriä.

Kertomusvuonna kaupunginarkistoon vastaanotettiin asiakirjoja yhteensä 600 hyllymetriä, niistä sairaalain arkistoja 330 hyllymetriä. Lisäksi vastaanotettiin mikrofilmejä 74 rullaa, työnsä lopettaneiden komiteain ja toimikuntien asiakirjoja 5 numeroa sekä virkailijoiden matkakertomuksia 34 numeroa.

Lahjoituksina vastaanotettiin valtionarkistolta Helsingin kaupungin historiatoimikunnan papereita v:ilta 1912—1918; Helsingfors Gymnastikklubb-nimiseltä seuralta taloa n:o 7 Nikolainkadun varrella (Snellmanink. 25) koskevat saantokirjat; Porvoon museolta Helsingin kaupungin henkikirjakatkelma (ennen v. 1848) ja Tolkkisen sahaa koskevia asiakirjoja v:lta 1778.

Sisäiseen toimintaan kuuluvat asiat. Virastoilta ja laitoksilta vastaanotetut asiakirjat verrattiin luovutusluetteloihin ja sijoitettiin paikoilleen. Uudelleenkansiointia suoritettiin pääasiassa vahtimestarityövoimaa käyttäen. Seuraavien virastojen ja laitosten arkistot järjestettiin ja luetteloiitiin: Metsäkummun tarkkailukoti; Sibelius-viikon säätiö; teurastamon rakennustoimikunta; Tapanilan kansakoulu; Osakeyhtiö Lapinlahdenk. 27; Osakeyhtiö Aleksanterink. 16—18; Aktiebolaget Sörnässtrand; Asunto Oy Aleksis Kivenkatu 40.

Edellisenä vuonna aloitettua maistraatin arkiston vanhemman osan järjestämis- ja luotteloimistyötä jatkettiin edelleen.

Käsikirjaston hankintaluetteloon merkittiin kertomusvuonna uusia painotuotteita yhteensä 531 (ed. v. 547). Osa niistä ostettiin, osa saatiin lahjoituksina tai siirrettiin kaupunginkansliasta. Painotuotteiden lahjoitta-

jia oli yhteensä 39 (38) henkilöä, seuraa, virastoa tai laitosta.

Kirjeenvaihto sekä arkiston ja kirjaston käyttö. Saapuneita kirjeitä merkittiin diaariin 285 (283) ja lähetettyjä 191 (144). Jäljennöksiä, todistuksia ja kirjallisia selvityksiä annettiin 87 (98). Asiakaskäyntejä merkittiin 671 (526) ja tiedustelukäyntejä sekä puhelimitse annettuja selvityksiä 207 (230). Tutkijain käyttämien asiakirjojen määrä oli 1 947 (831). Virastoille ja laitoksille lainattiin yhteensä 350 (319) asiakirjaa. Sairaaloille annettiin lisäksi 2 748 (1 723) asiakirjalainaa ja 502 (365) tiedonantoa. Käsikirjastosta lainattiin tutkijoiden käytettäväksi 651 (594) niidettä. Tiedustelujen johdosta annettiin 31 (30) selvitystä.

Tulot ja menot. Kaupunginarkistolla oli kertomusvuonna tuloja 59 mk, mistä määräst 42 mk oli sairausvakuutustoimistolta saatuja päiväraha- ja sosiaalivakuutusmaksukorvauksia sekä 17 mk annetuista todistuksista perittyjä lunastusmaksuja. Arkiston menot, tilityserät mukaanluettuina, olivat 516 802 mk. Lisäksi kaupunginhallitus vuoden varrella eri tarkoituksiin varatuista käyttövaroistaan myönsi arkistolle kaluston oston 4 789 mk ja kaupunginvaltuuston historian kirjoittamiseen tarvittavien käyttöfilmien hankkimiseen 2 060 mk sekä tarvittavat varat vieraanvaraisuuden osoittamiseen Liikearkistoyhdistyksen vuosikokouksen osanottajille ja Pariisin kaupunginarkistonhoitajan vierailun johdosta.